

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»
Інститут педагогіки НАПН України
Департамент освіти і науки
Миколаївської обласної державної адміністрації
Миколаївський національний
університет ім. В. О. Сухомлинського
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

П'ЯТІ ВОЛОШИНСЬКІ ЧИТАННЯ

*Творча майстерня Ніли
Волошиної у перспекції
філологічного простору
Нової української школи*

*Тези доповідей Усеукраїнської
науково-практичної конференції*

22–25 червня 2017 року

Миколаїв

ЗМІСТ

Бабійчук Т.

Твори Євгена Концевича в педагогічному коледжі.....8

Бачинська М.

Реалізація ідей Ніли Волошиної з підготовки вчителя української літератури Нової української школи.....11

Богосвятська А.-М.

Обличчя і душа сучасного уроку літератури.....15

Бондаренко Л.

Телеурок як сучасна форма підготовки студента-філолога до проведення занять з української літератури.....18

Бондаренко Ю.

Підготовка до сприймання літературного матеріалу як навчальний етап.....22

Вертій О.

Формування національних основоположних підстав українського народознавства та літературознавства.....27

Гич Г.

Урок літератури у Новій українській школі.....30

Гладишев В.

Нотатки про методичну школу Н. Й. Волошиної.....34

Гоголь Н.

Естетичне виховання особистості в педагогічній спадщині Н. Й. Волошиної.....36

Дига Н.

Н. Й. Волошина – сучасний творець української методичної науки.....39

іншого – маємо дієві пошуки, які відбуваються у руслі процесів національного відродження. В наслідку взаємодії цих чинників чітко окреслюються й основні спрямування у їх становленні: імперсько-комуністична ідеологія та сформовані нею принципи совєтської псевдонауки відходять у минуле, на перший же план виходить українська національна ідея, що відкриває нові перспективи формування ознак і понять, нових основоположних підстав дослідження і потрактування явищ народної духовної культури та писемної літератури, літературного та духовного поступування як питомо національних, питомо українських. Їх суть полягає у з'ясуванні джерел і природи, особливостей становлення, розвитку, призначення та ролі національних ідейних, естетичних та художніх цінностей, вироблених народом упродовж століть, у духовному та суспільно-політичному поступуванні нації.

УДК 378.147

Галина Гич

УРОК ЛІТЕРАТУРИ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Нова українська школа ставить перед учителем завдання удосконалення методичного інструментарію, який він використовує на уроках літератури. Ці вимоги є логічним продовженням наукових і методичних досягнень Ніли Волошиної, яка у свій час була активним учасником й ініціатором розробки Концепції літературної освіти в Україні, змістових ліній літературної освіти Державного стандарту базової і повної середньої освіти, шкільної програми з української літератури, за якою працювали учителі в Україні десятки років.

Сьогодні на часі подальший розвиток цих розробок із метою подальшого удосконалення шкільної літературної освіти.

Останніми роками спеціалісти в галузі освіти і навчання говорять про «нову грамотність» сучасних учнів, яка має формуватися у Новій українській школі. Ознакою такої грамотності безперечно є той факт, що картинки все частіше замінюють учням тексти, і як наслідок – учні починають використовувати нелінійне читання.

Сучасний учитель літератури щоденно має справу з болючою проблемою нерозуміння учнями інколи найпростіших текстів: програмових творів, завдань, питань підручника. Учні не занурюються у зміст прочитаного, а інколи взагалі не читають навчальний текст, вони просто оком вибирають саме ті слова, словосполучення та речення, які точно розуміють. Відбувається ефект ілюзії розуміння. Чи можна у такому випадку говорити про якість навчального процесу і формування компетентного читача? Відповідь очевидна.

Саме тому учителі Нової української школи шукають і знаходять різноманітні методики, які сприятимуть такій подачі навчальної інформації, щоб учень просто не зміг цю інформацію не сприйняти і не зрозуміти.

У численних публікаціях, присвячених даній темі, часто зустрічається вислів «урок із мультимедійною підтримкою». Цілком очевидно, що так називається урок, де мультимедіа використовується для посилення навчального ефекту. На такому уроці вчитель залишається одним із головних учасників освітнього процесу, часто і головним джерелом інформації, а мультимедійні технології застосовуються ним для посилення наочності, для підключення одночасно декількох каналів подання інформації, для більш доступного пояснення нового складного матеріалу.

Як можна використовувати тексти «нової природи» та інші сучасні методики подачі навчальної інформації на уроках літератури:

- для вивчення нового матеріалу та подачі нової навчальної інформації,
- для закріплення попередньо наданих знань, відпрацювання раніше отриманих умінь і навичок,
- для повторення і практичного застосування отриманих компетенцій.

Великий асортимент текстів «нової грамотності» та сучасних методик не повинен бути простим набором інструментів вчителя. Використання всіх новітніх технологій подачі учням навчальної інформації має базуватися на вимогах Нової української школи щодо основних компетенцій учнів за педагогічно і психологічно обґрунтованими принципами.

Такими принципами очевидно є принципи педагогічного дизайну. Сутність такого підходу полягає в тому, що основним завданням побудови якісного уроку літератури є максимально повна передача потрібної інформації в доступній та зручній для учня формі. Для досягнення цієї мети в основу педагогічного дизайну покладено 9 принципів американського психолога Роберта Ганьє, одного із засновників педагогічного дизайну.

Отож, спробуємо дати конкретні поради учителям щодо використання окремих інноваційних методик і текстів «нової природи» на різних етапах уроку української та зарубіжної літератури.

1. Залучення уваги (сприйняття). Найкращим методом привернення уваги учнів є гумор, тому можна показати цікаву гіф-анімацію, яка може бути створена самим учителем або знайдена у Всемережжі; також це може бути використання голосової аватарки за допомогою сервіса Вокі (учитель задалегідь готує таку аватарку, вустами якої подається певна навчальна інформація). Можна запропонувати учням прослухати невеличкий музичний фрагмент, логічно пов'язаний із уроком. Саме такі методики дадуть можливість емоційно розпочати урок літератури.

2. Інформування учнів про цілі уроку (очікування). Тут можна показати дітям колаж або плакат з наведеними цілями, які б протягом всього уроку нагадували дітям про те, навіщо їм отримувати саме ці знання. Можна скористатися методикою бриколажу, яка дозволить учням запам'ятати конкретний предмет, про який йтиме мова на уроці.

3. Нагадування про попередні уроки (відновлення знань). Учням можна показати інтелект-карту, на якій є певні прогалини і вони мають заповнити ці пропуски поняттями та термінами. Також можна запропонувати учням створити сінквейн або діаманту з характеристикою певного літературного персонажа

або події твору; непоганим прийомом є виконання учнями інтерактивних завдань за раніше вивченою темою.

4. Надання стимулу (вибіркове сприйняття). Учитель має подати учням нову інформацію таким чином, щоб вони не могли це не побачити і не почути. Саме нова навчальна інформація має подаватися найбільш ефективним способом: це можуть бути практично всі види текстів «нової природи».

5. Вибір методу донесення навчальної інформації (семантичне кодування). Для того, щоб учні вивчили і запам'ятали інформацію, учителям потрібно знайти найбільш ефективні методи її донесення. На цьому етапі діапазон його методичних дій є досить широким і потребує окремої розмови з огляду на значущість саме цього етапу уроку.

6. Виявлення виконання (відповідь). Учитель має переконатися в тому, що учні можуть продемонструвати свої знання. Можна запропонувати учневі метод сторітелінгу, який яскраво продемонструє не тільки його мовні і мовленнєві компетенції, але і творчу та образну уяву, які є надзвичайно важливими саме на уроках літератури.

7. Забезпечення зворотного зв'язку (підкріплення). Коли учні продемонстрували свої знання і навички, треба закріпити найбільш важливі з них: учитель може показати гіф-анімацію з декількома картинками, а учні разом або поодиноці дають відповідь; можна продемонструвати хмару слів із певним текстом, а діти мають ідентифікувати цей важливий текст.

8. Оцінка виконання (виправлення). Учні мають пройти тест, який вимірює рівень отримання ними компетентностей; бажано, щоб кожен учень протестувався самостійно: тут можна запропонувати пройти інтерактивне тестування або виконати інтерактивне завдання (таких завдань із української та зарубіжної літератури досить багато у Всемережжі).

9. Утримання в пам'яті (узагальнення). Це останній етап уроку, на якому потрібно переконатися в тому, що учні не тільки зрозуміли навчальну інформацію, а й запам'ятали її. Дітям можна показати інтелект-карту, де замість окремих понять і термінів уроку є прогалини, які учні мають відтворити; можна показати у прискореному темпі гіф-анімацію, коли учні швидко мають назвати те, що представлено на картинці. Якщо діти мають вивчити поезію напам'ять, можна включити відеопоезію або

плейкаст для того, щоб учні разом вивчили (або почали вивчати) вірш напам'ять. Можна скористатися прийомом створення саундтрека до тексту, щоб саме на фоні музичного супроводу учні прослухали фрагмент літературного твору.

Ніла Волошина переконливо довела: «Предмет «Українська література» (і зарубіжна – Г. Г.) — це наша духовність, наша історія в художньому слові». Сучасний учитель України має можливість і повинен використовувати широкий діапазон мультимодальних текстів для того, щоб урок літератури Нової української школи формував літературні компетенції молодих громадян України.

УДК 82.09+371.15

Володимир Гладішев

НОТАТКИ ПРО МЕТОДИЧНУ ШКОЛУ Н. Й. ВОЛОШИНОЇ

1. Наукова школа Н. Й. Волошиної, постать науковця та її наукові досягнення є одним із найпомітніших явищ методики викладання літератури кінця двадцятого – початку двадцять першого століть.

2. Провідними рисами наукової школи Н. Й. Волошиної вважаємо:

- а) високий науковий рівень засновника школи, важливий особистий внесок Н. Й. Волошиної у розв'язання найбільш актуальних питань методики викладання літератури, літературної освіти взагалі;
- б) уміння Н. Й. Волошиної передбачити розвиток методичної теорії та шкільної практики, визначення нею найбільш перспективних й актуальних питань теорії та практики, «працю на перспективу», що була притаманна науковцю;
- в) творче ставлення Н. Й. Волошиної до розв'язання актуальних наукових проблем, уміння ефективно залучати